

Г.П.Машталяр, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ АУДИТОРСЬКИХ ВИСНОВКІВ

У статті розглянуто проблеми методики аналізу фінансового стану підприємства при підтвердженні безперервності подальшого його функціонування, а саме проведено критичний аналіз системи показників, що застосовуються для такого аналізу.

In the article the problems of analysis method of the financial state of an enterprise are considered at confirmation of continuity of its subsequent functioning, the critical analysis of the indexes system used.

Висновки незалежних аудиторів повинні включати в себе підтвердження безперервності подальшого функціонування підприємства. Висновок про безперервність функціонування аудитор робить, спираючись на фінансово-економічний аналіз підприємства.

Аудитор на підставі отриманих облікових даних повинен здійснити аналіз показників фінансового стану акціонерного товариства та підприємства - емітента облігацій (крім банків), а саме: коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта загальної ліквідності, коефіцієнта фінансової стійкості (або незалежності, автономії), коефіцієнта покриття зобов'язань власним капіталом та відобразити ці показники у довідці про фінансовий стан. Аудитор у разі потреби може розрахувати інші показники.

Це необхідно для того, щоб акціонери були впевнені в фінансовій стійкості акціонерного товариства.

Для того, щоб здійснити такий аналіз, необхідні:

- інформаційне забезпечення;
- відповідна система показників і методика розрахунку показників фінансового стану підприємства.

Система показників, що застосовується для аналізу показників фінансового стану для оцінки безперервності діяльності підприємства розглянуто в роботах Л.А.Бернстайна, Е.Хелферта, Пола Р.Нівена, Є.В.Мниха та інших. Разом з тим, кожен з цих авторів пропонує різну систему показників для оцінки фінансового стану підприємства.

Метою статті є оцінка показників, що застосовуються для

аналізу безперервності діяльності підприємства для аудиторських висновків та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення.

Основними показниками, які використовуються при проведенні аналізу фінансового стану, є показники платоспроможності (ліквідності) і фінансової стійкості підприємства.

Як у вітчизняній, так і у зарубіжній економічній практиці використовується велика кількість цих показників. Причому віднесення конкретних показників до тієї чи іншої категорії досить умовне. Наприклад, в ефекті фінансового важеля і рентабельності власних коштів відображаються обидві характеристики підприємства – і ліквідність, і фінансова стійкість. Багато вчених вважають доцільним виділити рентабельність активів і власних коштів, комерційну маржу і коефіцієнт трансформації (оборотність активів) в окрему групу показників ефективності виробництва.

Існуючі західні методики аналізу в багатьох показниках використовують потоки грошових коштів. У зв'язку з переходом на національні стандарти підприємства України в фінансовій звітності почали представляти форму №3 “Звіт про рух грошових коштів”, яка є важливим джерелом для українських аудиторів при проведенні аналізу.

На відміну від зарубіжних партнерів, підприємствам України притаманні певні особливості. Однією з них є висока дебіторська та кредиторська заборгованість підприємств з довгим терміном погашення. Крім того, згідно з українським законодавством, непогашена заборгованість впродовж 3-х років повинна рахуватися непокритими збитками.

Запропонована методика аналізу в Україні включає в себе низку показників, які розраховуються з врахуванням дебіторської і кредиторської заборгованостей, наприклад коефіцієнти ліквідності, обертання оборотних коштів, фінансової незалежності та ін. Але в цих показниках не враховується теперішня та майбутня вартість грошових потоків дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Реалізація за готівкові кошти безпосередньо збільшує грошові кошти. Реалізація в кредит збільшує дебіторську заборгованість. У цьому випадку збільшення грошових коштів

відбувається після її погашення. Погашення дебіторської заборгованості за звітний період майже ніколи не буває рівною реалізації за цей період. Більше того, дебіторська заборгованість може бути взагалі не погашена в поточному періоді. Так, якщо дебіторська заборгованість зростає в поточному періоді порівняно з минулим, надходження грошових коштів не обов'язково буде настільки ж великим. З іншого боку, дебіторська заборгованість може зменшуватись у даному звітному періоді, порівняно з минулим, і в цьому випадку сума одержаних за поточний період грошових коштів може перевищувати суму реалізації за цей період.

Виходячи з вищезгаданого, необхідно у фінансових операціях, де можна спостерігати рух грошових коштів, незалежно від їх призначення або походження, обов'язково пов'язувати їх з конкретними моментами або періодами часу. При розрахунках по зобов'язаннях фактор часу, особливо в довгострокових розрахунках, відіграє більшу роль, ніж розміри грошових сум.

Маючи високу долю дебіторської заборгованості в оборотному капіталі, підприємство втрачає можливість використати нинішні високоліквідні активи, ризикує втратити їх вартість з часом або взагалі списати в безнадійну заборгованість, що викличе різке зниження фінансових результатів.

Отже, для проведення аналізу фінансового стану при аудиті, необхідно значно розширити коло показників, які допоможуть правильно оцінити оборотність майна, виробничий потенціал, фінансову стійкість і рентабельність підприємства.

Фінансові показники діяльності змінилися, і сьогодні діє концепція додаткової економічної вартості, яка є індикатором якості управлінських рішень. За цією концепцією підприємство створює вартість, коли її прибуток перевищує вартість капіталу.

Ці концепції мають багато позитивних рис, однак вчені, такі як Пол Р.Нівен, Р.Каплан, Д.Нортон, К.Радченко, В.Зозуля, Є.Лазарева ставлять під сумнів правильність того, що ми почали повністю спиратися на фінансові показники, надаючи як аргументи такі положення [2, с.7]:

- 1) фінансові показники не враховують сучасних умов

ділового середовища;

2) фінансові показники надають цілісну картину діяльності фірми за попередні періоди, однак не можуть передбачати майбутнє;

3) фінансові показники не підходять для багатьох рівнів організації та ін.

Отже, фінансові показники не підходять для визначення реальних механізмів створення вартості на сучасних підприємствах. Однак, незважаючи на їх обмеження та орієнтованість на короткострокову перспективу, вони чудово описують минулі результати діяльності та характеризують течію процесу створення вартості. Саме тому ми можемо використовувати фінансові показники як кількісні стандарти оцінки фактичних результатів у зіставленні з очікуваними. Тому від їх використання не можна відмовлятися, просто необхідна система, яка забезпечуватиме глибоке розуміння діяльності організації та урівноважить історичну точність фінансових показників факторами майбутньої ефективності.

Така «збалансована система показників» була розроблена Р.Капланом та Д.Нортоном.

Збалансовану систему показників можна визначити як ретельно підібраний набір інструментів, які піддаються кількісному виміру та ґрунтуються на стратегії організації [2, с.15]. Система містить фінансові показники та фактори майбутньої економічної ефективності, оскільки саме вони приводять стратегію організації у дію та створюють вартість.

Отже, наведена збалансована система показників складається з:

• фінансової складової – інструментів, які дозволяють визначити, чи виконує підприємство свої цілі, чи рухається у напрямку успішної реалізації стратегії;

• клієнтської складової – це інструмент оцінки «цільової клієнтури», відсутність чіткої орієнтації на яку не дозволяє організації виділити себе серед конкурентів;

• складова внутрішніх процесів – це інструмент оцінки раціональності функціонування конкретних внутрішніх процесів, що необхідні для обслуговування клієнтів підприємства та визначення споживчої цінності;

• складова розвитку та навчання — інструмент оцінки

відповідності між існуючою кваліфікацією робітників та інформаційними системами, а також рівнем досягнення поставлених цілей.

Таким чином, система містить набір минулих та майбутніх індикативів. Майбутні індикатори можуть відображати ключові покращення у всій організації, минулі індикатори дозволяють відповісти на питання – чи привели ці покращення до підвищення фінансових результатів.

Характерною ознакою збалансованої системи показників є її «каскадність» [3, с.199-203], процес каскаду починається зверху донизу, тому вихідною точкою каскаду є збалансована система показників для вищого рівня, що часто використовується для всієї організації у цілому. Цілі та показники системи знижуються на наступний рівень організації, який обумовлює окремі господарські одиниці. На третьому рівні каскаду системи показників застосовуються на рівнях відділів та груп на основі попередніх систем – систем показників господарської одиниці.

Збалансована система показників має характерну ознаку - каскадність, а також дозволяє оцінити не тільки фінансові ресурси, а й політику керівництва з їх використання, така методика підвищує надійність аудиторського аналізу при підтвердженні безперервності діяльності функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности (теория, практика и интерпретация). – М.: Финансы и статистика, 1996.
2. Нивен Пол Р. Сбалансированная система показателей для государственных и неприбыльных организаций / Под редакцией О.Б.Максимовой / Пер с английского. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 336 с.
3. Нивен Пол Р. Сбалансированная система показателей: Шаг за Шагом: максимальное повышение эффективности и закрепление полученных результатов / Пер с англ. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2004. – 328 с.
4. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Под ред. А.П.Белых / Пер. с англ. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996.